

УДК 378.18:316.61

ДОЗВІЛЛЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСТВА ЯК ПРОСТІР ЇХ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Ірина Шевчук

*Армянська філія РВНЗ «Кримський гуманітарний університет»
вул. Залізнична, 5, 96012 Армянськ, Автономна Республіка Крим, Україна*

Обґрунтовано необхідність пошуку шляхів вирішення проблеми соціалізації молоді в педагогічних навчальних закладах через дозвілєву діяльність.

Ключові слова: дозвілля, соціалізація особистості, соціальні потреби, культурні цінності.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується динамічними змінами в економіці, політиці, культурі, у відносинах між особистістю, суспільством і державою. Під впливом цих змін вища освіта як частина соціальної системи перебудовує власну структуру, зміст і напрями розвитку. Одним з найважливіших компонентів змін є збільшення уваги до особистості, розвиток її свідомості, самосвідомості, культурного та професійного потенціалу. Закон України “Про вищу освіту” [1] зазначає про необхідність розвитку творчої особистості, здобуття нею додаткових знань, умінь та навичок за інтересами, підготовку до соціально-громадської діяльності.

Провідну роль у вирішенні цього завдання відіграє вищий навчальний заклад, який повинен налаштовуватися не тільки на організацію навчальних занять, а й на активну виховну діяльність, на організацію дозвілєвих заходів. Дозвілєву діяльність ми розглядаємо як цілеспрямовану, самокеровану пізнавальну діяльність, що є необхідною для здобуття знання; як сукупність занять, за допомогою яких задовольняються фізичні, психічні та духовні потреби.

Дозвілля – діяльність у вільний час (поза сферою суспільної та побутової праці), завдяки якій індивід відновлює свою здатність до праці і розвиває в собі ті вміння та навички, які неможливо удосконалювати у сфері трудової діяльності. Якщо дозвілля – діяльність, то це означає, що воно не лише проведення часу, не проста бездіяльність за принципом “що хочу, те й роблю”. Це діяльність, яка здійснюється в напрямку певних інтересів та мети, яку ставить перед собою людина. Засвоєння культурних цінностей, пізнання нового, любительська праця, творчість, фізкультура та спорт, туризм, подорожі – заняття, якими може бути зайнята людина у вільний час. Від

вміння спрямовувати свою діяльність у години дозвілля на досягнення значимої мети, реалізацію своєї життєвої програми, розвиток і удосконалення своїх сил значною мірою залежить соціальне самопочуття молоді, її задоволення своїм вільним часом. Як свідчить практика, дозвілля молоді, у випадку порівняно низької культури його використання, не тільки не веде до очікуваного відновлення втрачених сил, розквіту творчих здібностей, а, навпаки, перетворюється у криміногенний чинник суспільства. Активне творче дозвілля сприяє формуванню почуття щастя, зникненню депресії, покращенню настрою. Дозвілля молоді сприймає як основну сферу життєдіяльності. І від задоволеності нею залежить загальна задоволеність життям.

Дозвілля характеризується специфічними ознаками, пріоритетними серед яких слід назвати свободу дозвіллевої діяльності, свободу від обов'язків; добровільну участь у дозвіллевій діяльності; бажання отримати радість та задоволення; компенсаційність дозвілля [5].

Входження України в нову історичну епоху та пов'язані з цим фундаментальні зміни економіки, суспільного життя та духовної сфери, відродження національних традицій ставлять на перший план проблему соціалізації молоді. Значне місце в соціалізаційному процесі відводиться вибору особистістю системи соціальних цінностей, формуванню власних мотивів, інтересів та ідеалів, які б забезпечували участь молоді у розбудові української держави [4, с.1]. Першорядного значення вищезазначене набуває, коли йдеться про студентську молоді – майбутню інтелектуальну, управлінську, політико-економічну еліту країни. Особливого значення набуває проблема соціалізації студентської молоді в педагогічних навчальних закладах, бо в майбутньому їм доведеться працювати і виховувати молоде покоління. Процес соціалізації майбутніх педагогів повинен забезпечити засвоєння соціальних норм, відповідних демократичному суспільству, й оволодіння необхідними способами соціального орієнтування. Тому пошук шляхів розв'язання проблеми соціалізації молоді в педагогічних навчальних закладах сьогодні є гострою необхідністю.

Аналіз останніх досліджень. У науці набуто певний досвід дослідження проблеми соціалізації молоді. Серед учених, які значною мірою вплинули на розвиток соціалізаційної проблематики, слід назвати Г. Тарда, Г. Гітінгса, Г. Лебона, Е. Дюркгейма, Т. Парсонса та ін. Особливе місце посідають праці Ю. Антоняна, В. Кудрявцева, Л. Столярчук, О. Белінської та ін. В Україні важливими є праці педагогів та соціологів Л. Ази, Н. Бегеки, І. Беха, В. Гігрінова, В. Казачкова, П. Кравчук, Н. Ніколаєвського, І. Тарапова, Є. Якуби та ін. Особливості соціалізації студентської молоді досліджували С. Савченком, С. Шашенко, С. Піщуком та ін.

Мета та завдання статті. Проаналізувати особливості дозвіллевої діяльності як простору соціалізації студентів – майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу. Студентство – своєрідна соціальна категорія молоді, організаційно об'єднана інститутом вищої освіти. Студенти вирізняються найбільш високим освітнім рівнем, соціальною активністю, гармонійним поєднанням інтелектуальної і спеціальної зрілості. Час навчання у вищому навчальному закладі збігається з періодом зрілості й характеризується становленням особистісних властивостей. Формуються такі риси, як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціатива, вміння володіти собою. Простежується посилення соціально-моральних мотивів поведінки, зростає інтерес до моральних проблем – способу і змісту життя, обов'язку, відповідальності, любові та вірності. Студентська молодь – це специфічна соціально-вікова категорія. Специфічними її ознаками є те, що вона перебуває в стані здобуття майбутньої спеціальності, свідомого навчання, її спілкування відбувається в молодіжному середовищному просторі. Вона має відповідну свободу та можливість (на відміну від молодших вікових категорій) розпоряджатися за своїм бажанням вільним часом та обирати стилі й форми дозвіллевої діяльності.

Важливою умовою оптимального вирішення завдань, що стоять перед студентом у роки навчання, є розуміння важливості раціональної організації часу і наявності досвіду його використання. Особливо проблематичним для багатьох студентів є використання вільного часу. Вільний час приваблює студентів нерегламентованістю, самостійним вибором різних занять, можливістю поєднувати в ньому різні види діяльності: розважальні, творчі. Однак потужний педагогічний потенціал вільного часу для значної кількості студентів залишається неусвідомленим, нереалізованим. Вільний час сприймають як час розваг. Упровадження ринкових умов спричинило таке явище, як робота студентів у позанавчальний час з метою заробітку [9, с. 16].

Дослідники В. В. Крижко, В. Д. Симоненко зазначають, що назріла проблема самоменеджменту вільного часу (розробка певних прийомів та методів (технологій) індивідуального освоєння вільного часу, його організації) [3]. У системі самоменеджменту вільного часу певне значення має впровадження людиною планування використання свого вільного часу. Планування реального (хронологічного) часу власних дій на майбутнє є стратегією активного перетворення вільного часу в умову свого розвитку, реалізації своїх життєвих цілей. Раціональна організація дозвілля виходить з принципу безпосереднього впливу на особистість, групу чи іншу соціальну спільність шляхом створення сприятливих умов для задоволення, педагогічно доцільної корекції й подальшого розвитку психофізіологічних, комунікативних, пізнавальних та естетичних потреб; стимулювання

соціально значущих мотивів дозвіллевої діяльності; формування та розвитку вмінь і навичок раціонально будувати власне дозвілля; самовираження й самоствердження особистості у сфері вільного часу. Отже, раціональне використання вільного часу – це об'єднання видів занять, їх активних і пасивних форм, що ефективно впливають на особистість, розвиток її сутності, фізичних, емоційної, інтелектуальної сфер її життєдіяльності.

Діяльність у вільний час цінна своїм процесом, тому її сприймають як особистісно цінну діяльність. До такої дій, залежно від особливостей та потреб особистості, належить читання, творча праця, зустрічі із друзями, перегляд телепередач та інше, а також безглузде вештання по вулиці, вживання алкоголю, наркотиків. Молодь сприймає і вибирає різну діяльність для відпочинку залежно від рекреаційних установок, які визначають форму та зміст проведення вільного часу. Дозвілля – чинник становлення та розвитку особистості, засвоєння нею культурних та духовних цінностей, що, по суті, є процесом соціалізації.

Студентський період є важливою стадією соціалізації і має певні особливості:

- відбувається активне залучення у нове середовище;
- посилюється роль студента як суб'єкта соціалізації, самостійність у виборі цінностей, ідеалів, середовища для спілкування, видів діяльності, що збільшує необхідність рівноправної, демократичної партнерської взаємодії;
- удосконалюються механізми саморегуляції, самокорекції;
- домінуючим чинником впливу стає нове соціальне середовище (академічна група, групи за інтересами) [8, с.3].

Зазначимо, що “соціалізація неможлива без активної участі самої людини в процесі засвоєння широкого кола цінностей, понять, навичок, на ґрунті яких складається її повсякденне життя” [6, с.29].

Характер і тип соціалізації визначаються культурою суспільства. У демократичному суспільстві соціалізація і за формою, і за змістом має гуманістичний характер. Ми вважаємо, що процес соціалізації майбутніх педагогів набуде більш гуманістичного характеру, якщо в процесі взаємодії з ними увага буде звертатися на цінності вільного часу, дозвіллевої діяльності як середовища особистісного розвитку.

Дозвіллева діяльність є консолідуючим чинником, який зумовлює баланс процесів соціалізації та індивідуалізації особистості. Засвоєння індивідом культурних цінностей створює передумови його адаптації до соціуму та залишає простір для розвитку, самореалізації та інтеграції особистості.

Серед особливостей процесу соціалізації студентської молоді у дозвіллевій діяльності слід назвати такі:

1. Двостороння взаємозумовлена співпраця молоді з викладачами, молодіжними лідерами, ровесниками, що сприяє саморозкриттю та самопрояву молоді, які неможливі за умов ізоляції від соціуму. Наявність педагогічного управління та координування спрямовує процес соціалізації у необхідному напрямку.

2. Відносна самостійність молодих людей та відповідальність за свої вчинки.

3. Створення базових умов для втілення власних творчих фантазій та задумів, реалізації фізичного потенціалу через спортивні заходи, безпосереднє спілкування із соціальним, культурним та природним середовищами, які відповідним чином впливають на формування системи цінностей молоді людини, сприяють набуттю досвіду соціальних зв'язків та соціальних ролей, будучи потужним засобом профілактики девіантних та інших асоціальних явищ.

Вчені Світової асоціації дозвілля та відпочинку науково підтверджують залежність між соціальною адаптацією особистості та її задоволенням від своєї дозвіллевої діяльності. Також вчені в галузі психології, соціології та соціальної педагогіки (Х. Раскін, С. Брайтбілл, С. де Гразія, Б. Геба, Дж. Неш, Д. Вайскопф та ін.) доводять помітний вплив улюбленої дозвіллевої діяльності на формування відчуття щастя, особливо якщо така діяльність відбувається у групі близьких за духом та поглядами людей. Учені стверджують, що спосіб використання людиною свого вільного часу головно детермінує соціальний та культурний розвиток суспільства, в якому вона живе.

Завдання вищої школи полягає у підготовці майбутнього спеціаліста, здатного до різноманітних видів творчої діяльності. Студентська молодь у вільний час може обрати будь-який “набір” занять, але повноцінним він буде лише тоді, коли сприятиме розкриттю талантів і здібностей.

Висновки. Сфера дозвіллевої діяльності студентської молоді є вагомим засобом соціалізації та всебічного розвитку молоді на основі вільного вибору видів діяльності. Передумовами успішного соціального становлення студентської молоді є соціальний досвід, потреби, установки особистості, наявність адекватного соціального середовища, організація соціально-виховного процесу. Для одержання позитивних результатів навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах необхідно створювати певні умови для організації дозвіллевої діяльності студентів.

-
1. Закон України “Про вищу освіту” // Освіта. 2002. 20–27 лют.
 2. *Капська А. Й.* Соціальна робота і деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю. К., 2001.
 3. *Крижко В. В.* Теорія і практика менеджменту в освіті. Запоріжжя, 2003.

4. *Овчаренко Г. Е.* Педагогічні умови соціалізації студентів мистецько-педагогічної спеціальностей у позанавчальній діяльності: Автореф. дис. ...канд. пед.наук. Луганськ, 2005.
5. *Петрова І. В.* Дозвілля в зарубіжних країнах: Підручник. К., 2005.
6. *Савченко С. В.* Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору: Автореф. дис. ...д-ра. пед. наук. Луганськ, 2004.
7. Соціальна робота в Україні: Навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін. К., 2004.
8. *Цюлюпа С. Д.* Педагогічні умови формування культури вільного часу студентів: Дис. ...канд. пед. наук 13.00.06. К., 2004.
9. *Шащенко С. В.* Соціальне становлення студентської молоді у позааудиторний час у Вищих навчальних закладах: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. К., 2004.

STUDENTS' LEISURE ACTIVITY AS THE DIMENSION OF THEIR SOCIALIZATION

Iryna Shevchuk

Armenian Branch of Republic Higher Educational Institution

"Crimea Humanitarian University"

Zaliznychna, 5, UA – 96012 Armians 'k, Crimea, Ukraine

The author grounds the trends of deciding the problems of young people socialization in the pedagogical educational institutions by means of leisure activity.

Key words: leisure, socialization of a personality, cultural values, social needs.

ДОСУГОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНЧЕСТВА КАК ПРОСТОР ИХ СОЦИАЛИЗАЦИИ

Ирина Шевчук

Армянский филиал РВУЗ «Крымский гуманитарный университет»

ул. Зализничная 5, 96012, г.Армянск, Автономная Республика Крым, Украина

Объяснена необходимость поиска путей решения проблемы социализации молодежи в педагогических учебных заведениях через досуговую деятельность.

Ключевые слова: досуг, социализация личности, социальные потребности, культурные ценности.

Стаття надійшла до редколегії 17.06.2008

Прийнята до друку 15.10.2008